

اهمیت پزشکی و آشنایی با کنه های مخزن بیماری CCHF در ایران

دکتر سارا دوستی

دکترای تخصصی حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین

CCHF در ایران

▶ ویروس CCHF گونه ای از جنس نایروویروس (Nairovirus) و خانواده بنیاووریده (Bunyaviridae) می باشد.

▶ این بیماری با نام محلی "تب حصبه کارا میخ" در شمال غرب ایران شناخته شده است.

▶ این ویروس مکرراً در دامهایی مانند گوسفند، گاو، بز و شتر، انسان و کنه های ناقل در بسیاری از نقاط ایران شناسایی شده است.

▶ بیماری از ۲۳ استان از ۳۱ استان کشور به ویژه استان های هم مرز با افغانستان و پاکستان (به دلیل مرز مشترک طولانی) گزارش شده است.

اهمیت پزشکی کنه ها

- ▶ کنه ها مهم ترین ناقل و مخزن ویروس CCHF و نقش مهمی را در حفظ ویروس در طبیعت دارند.
- ▶ میزان مرگ و میر تقریبی ۲۲ درصد در مواردی که با گزش کنه آلوده شده اند گزارش شده است، گرچه این میزان در مناطق مختلف متغیر است.
- ▶ کنه ها انگل خارجی و اجباری مهره داران، به ویژه حیوانات وحشی هستند.
- ▶ کنه ها می توانند عوامل بیماریزا مختلف مانند باکتری ها، ویروس ها، اسپیروکت، ریکتزیا و تک یاخته های خونی را منتقل کنند.
- ▶ در مجموع ۸۹۹ گونه کنه ۱۸۵ گونه Argasidae و ۷۱۴ گونه از خانواده Ixodidae در جهان گزارش شده است.

طبقه بندی کنه ها

* کنه های خونخوار دارای سه خانواده می باشند.

دو خانواده از آنها که از نظر پزشکی و بهداشت و همچنین انتقال عوامل
بیماریزا اهمیت زیادی دارند عبارتند از :

کنه های نرم Argasidae

کنه های سخت Ixodidae

کنه های نرم (خانواده آرگازیده)

مورفولوژی کنه های نرم

♠ دارای چهار جفت پا

♠ دارای بدنی نرم و بیضی شکل

♠ پوشش چرمی نرم و یکنواخت تمام سطح پشتی را پوشانده است

♠ قطعات دهانی در زیر بدن مخفی و از سطح پشتی دیده نمی شوند

♠ منفذ تناسلی در زیر پایه کاپیتولوم

♠ دارای غدد کوکسال در بین پاها و اول و دوم که ترشحات آنها در انتقال عوامل بیماریزا بسیار

اهمیت دارد

♠ مخرج در فاصله ۱/۳ عقبی بدن

♠ منافذ تنفسی در کنار کوکسای پای چهارم

HARD TICKS
IXODIDAE

SOFT TICKS
ARGASIDAE

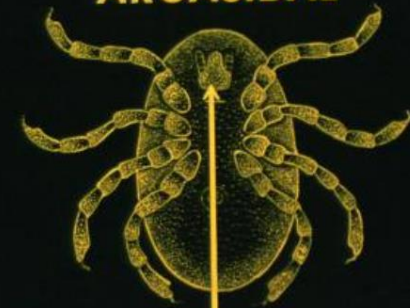

HARD TICK
IXODIDAE

capitulum
anterior

SOFT TICK
ARGASIDAE

capitulum
ventral

اهمیت پزشکی و بهداشتی کنه های اورنیتودوروس

– گونه های مختلف اورنیتودوروس در نقاط مختلف جهان ناقل بیولوژیکی

بورلیا (عامل بیماری تب راجعه کنه ای یا اندمیک) هستند

– اسپیروکت بورلیا به صورت یک کمپلکس از آنتی ژن های مختلف است که در

نقاط مختلف دنیا با توجه به ناقل اختصاصی خود اسامی مختلفی دارد

آفریقا

Ornithodoros moubata → *Borrelia duttoni*

آمریکا و مکزیک

O. turicata → *Borrelia turicata*

آمریکای شمالی

O. hermsi → *Borrelia hermsii*

خاورمیانه و روسیه

O. tholozani → *Borrelia persica*

– در طبیعت جوندگان مهمترین مخزن برای تب راجعه اندمیک (کنه ای) هستند ولی خود کنه به علت

انتقال از راه تخم مهمترین مخزن بورلیا محسوب می شود

– گونه اورنیتودوروس لاهورنسیس ناقل مکانیکی **گونه های بروسلا عامل بیماری تب مالت** در بین دامها است

– بیماری دیگر که بوسیله کنه های آرگازیده منتقل می شود بیماری تب کیو (*Q fever*) می باشد.

– عامل بیماری تب کیو نوعی ریکتزیا به نام ریکتزیا یا کوکسیلا بورنتی (*Coxiella burnetii*) می باشد.

کنه های سخت (خانواده ایکسودیده)

مورفولوژی کنه های سخت

- بدن بیضی شکل
- کاپیتولوم از حدود بدن خارج و از پشت دیده می شود
- تمام کنه های سخت یک صفحه پشتی بنام سپر یا **اسکوتوم** دارند
- در نرها اسکوتوم بزرگ و تمام سطح پشتی را می پوشاند
- در ماده ها اسکوتوم کوچکتر و فقط محدود به جلو بدن و پشت کاپیتولوم است
- کنه های ایکسودیده اندام کوکسال ندارند
- در برخی گونه ها در لبه خلفی بدن قطعات کوچکی به نام **فستون** وجود دارد
- در انتهای زوج اول پاها فرورفتگی کوچکی به نام **اندام هالر** وجود دارد که عضو شنوایی کنه است

MALE

large scutum

FEMALE

small scutum

بیماریهای مهم منتقله توسط کنه های ایکسودیده

- تب لکه ای کوههای راکی (ریکتزیا ریکتزی)

- تیفوس منتقله بوسیله کنه (ریکتزیا ریکتزی)

- تب بوتونوز (ریکتزیا کونوری)

- تب کیو (کوکسیلا بورنتی)

- بیماری لایم

آرבוویروسها: آنسفالیت بهار و تابستان روسی، آنسفالیت منتقله بوسیله کنه (اروپای مرکزی)، تب هموراژیک امسک، بیماری جنگل کیاسانور، تب کنه ای کلرادو، تب هموراژیک کریمه-کنگو

- تولارمی (پاستورلا=فرانسیسلا تولارنسیس)

- فلج کنه ای

کنه های ایران

▶ تقریباً ۳۷ گونه از کنه های نرم (Argasidae) و کنه های سخت (Ixodidae) از ایران ثبت و گزارش شده است.

▶ ویروس CCHF در دو گروه از کنه ها گزارش شده است:

۱- گونه های متهاجم: که به طور فعال انسان را جستجو و گزش می کنند مثل کنه های *Hyalomma*

marginatum و *H. anatolicum* که جزو ناقلین اصلی این گروه در هنگام وقوع همه گیری بیماری می باشد.

۲- گونه های با تهاجم کمتر: به نسبت کمتری در مقایسه با گروه اول انسان را جستجو و گزش می

کنند.

▶ آلودگی با ویروس CCHF در بیش از ۶۶ درصد کنه های شناسایی شده در ایران گزارش شده است.

▶ **Dermacentor**، **Amblyomma**، **Haemaphysalis**، **Boophilus**، **Rhipicephalus** و

حتی کنه **Hyalomma** از جمله گونه هایی هستند که عمدتاً در کانون های آنزوتیک ویروس **CCHF**

را در بین کنه های ناقل و پستانداران وحشی/اهلی حفظ می کنند.

▶ از این میان، جنس **Hyalomma** دارای بیشترین تعداد کنه های ناقل است.

▶ **Hyalomma marginatum** و **H. analoticum** از مهمترین گونه های مهاجم در ایران هستند.

هیالوما (Hyalomma)

جنس هیالوما مهمترین گونه کنه است که با دام ارتباط دارد.

این جنس شامل ۱۱ گونه است که از ۲۸ استان شناسایی و گزارش شده اند.

Hyalomma schulzei

H. marginatum

H. impeltatum

H. dromedarii

H. detritum

H. excavatum

H. asiaticum

H. anatolicum

H. aegyptium

H. rufipes

H. turanicum

ریپیسفالوس (*Rhipicephalus*)

این جنس شامل ۴ گونه *Rhipicephalus bursa*، *R. sanguineus*، *R. annulatus* و *R. turanicus* می باشد که از ۲۷ استان گزارش شده است.

R. sanguineus معروفترین گونه از جنس *Rhipicephalus* در سراسر ایران است.

همچنین گونه ای نادر بنام *R. bursa* ممکن است در حیوانات اهلی و وحشی در ایران نیز یافت شود.

آلودگی *R. sanguineus* و *R. bursa* به ویروس CCHF به ترتیب از ۹ و چهار استان گزارش شد.

***Rhipicephalus sanguineus* (Brown Dog Tick)**

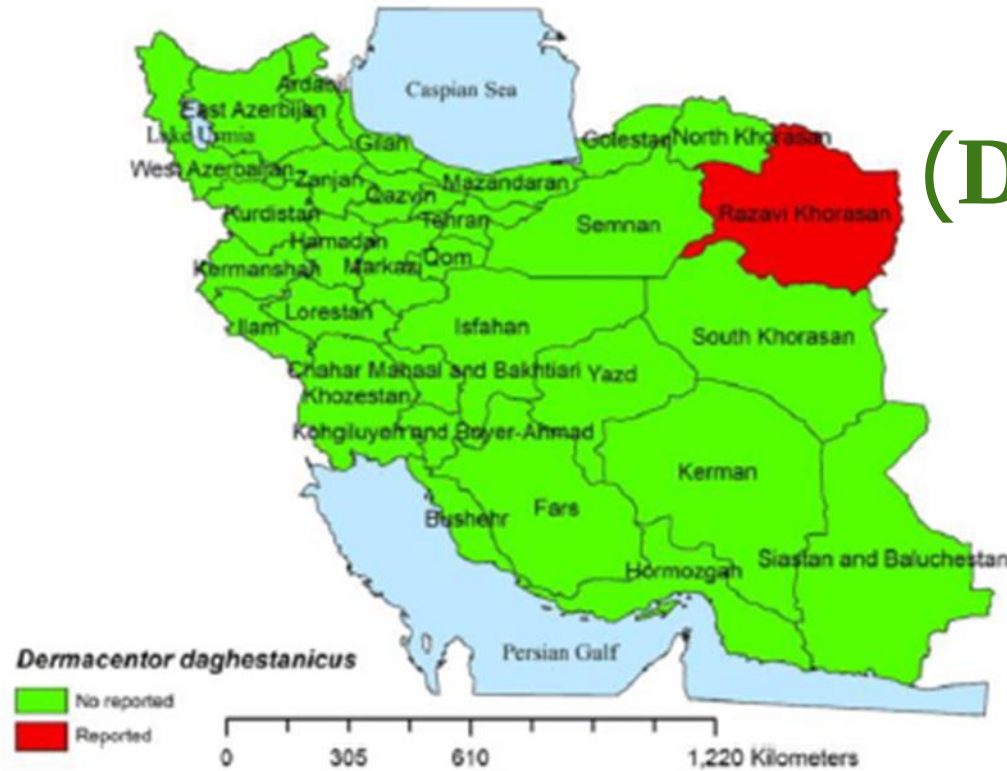

درماسنتور (Dermacentor)

این جنس شامل ۵ گونه *Dermacentor* *D. raskemensis* *D. niveus* *marginatus* *D. silvarum* و *D. daghestanicus* می باشد که از ۱۵ استان شناسایی و گزارش شده است.

درماسنتور کنه ای زیبا است که دارای تزئینات خاص بروی سینه می باشد.

در بین گونه های ذکر شده، آلودگی با ویروس CCHF فقط در *D. marginatus* از استان آذربایجان شرقی تشخیص داده شد.

Larva

Nymph

Adult Male

Adult Female

Dermacentor raskemensis

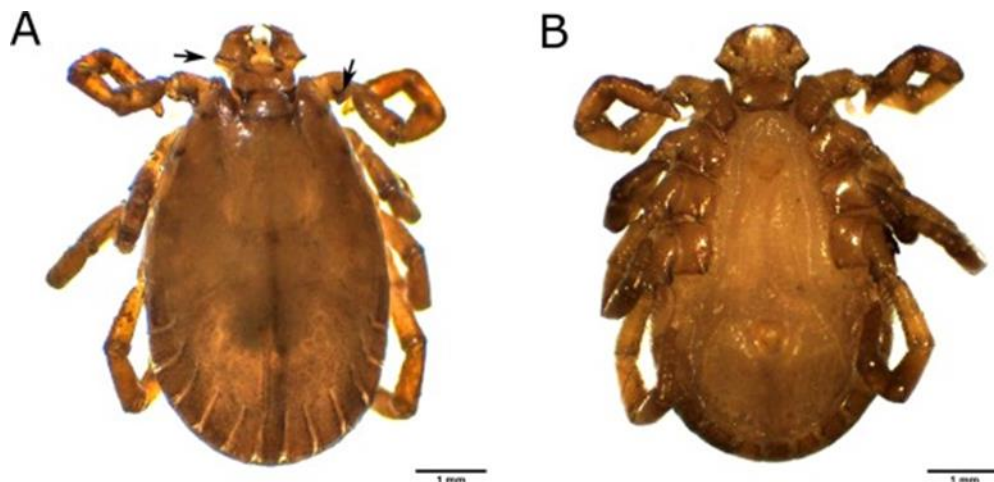
Dermacentor marginatus

همافیز الیس (Haemaphysalis)

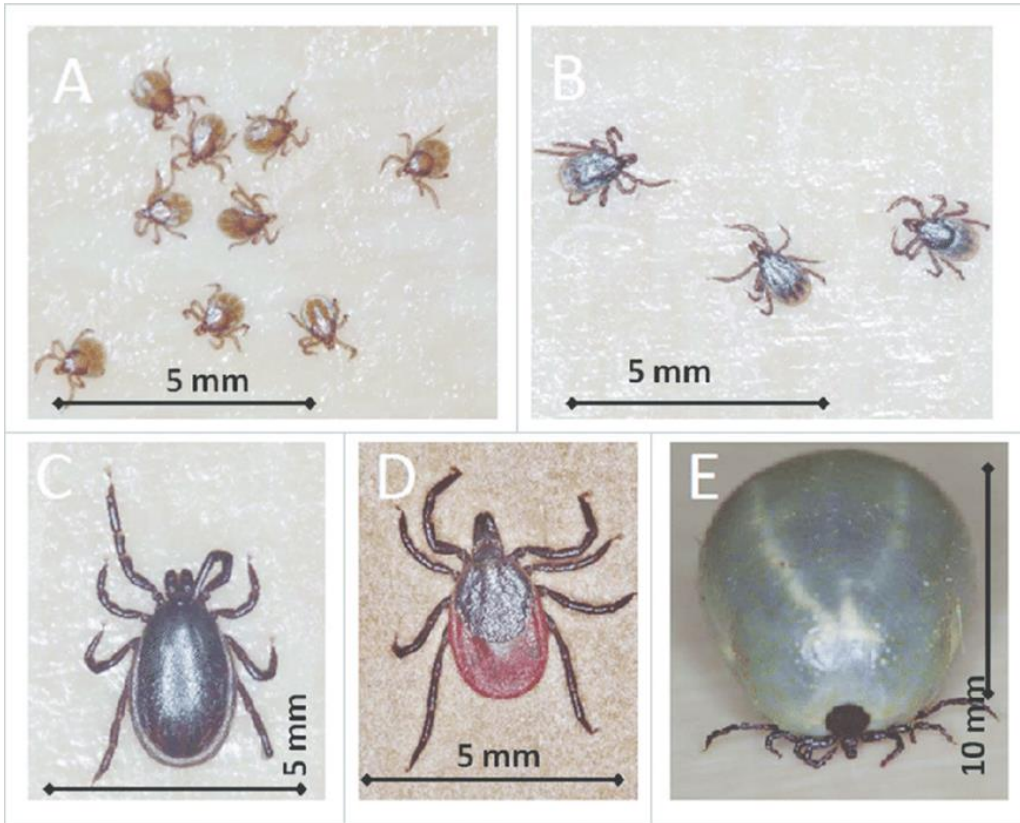
► این جنس شامل ۸ گونه *Haemaphysalis sulcata*، *H. punctat*، *H. parva*، *H. inermis*، *H. erinacei*، *H. numidiana*، *H. choldokovskyi* و *H. concinna* از ۲۱ استان گزارش شده است.

► آلودگی ویروسی در سه گونه *H. inermis*، *H. punctat* و *H. sulcata* از چهار استان اصفهان، سیستان و بلوچستان، همدان و مازندران گزارش شده است.

ایکسودس (Ixodes)

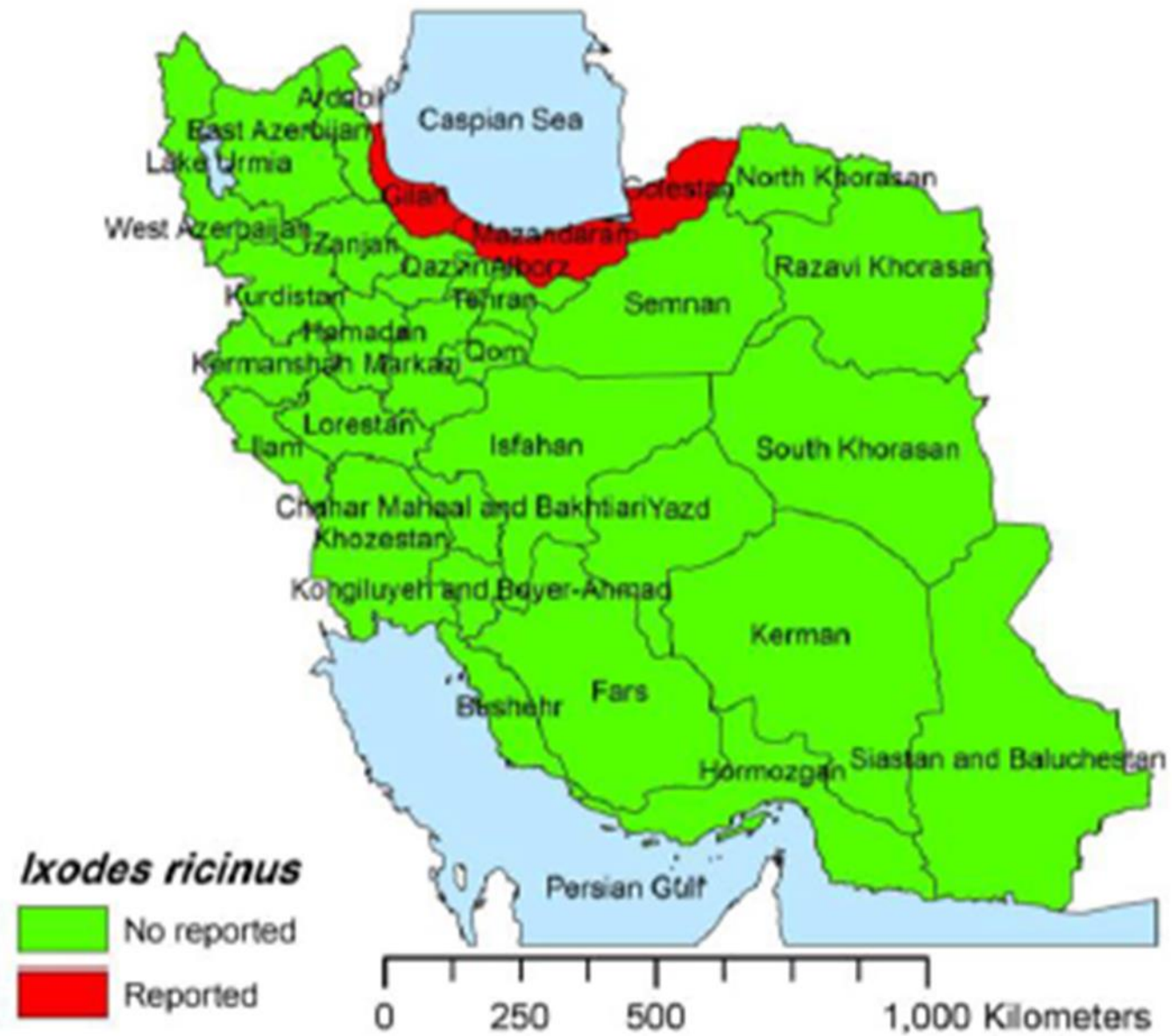

این جنس شامل گونه *Ixodes ricinus* بوده و از شمال ایران در استانهای گلستان، گیلان و مازندران گزارش شده است.

این گونه چند میزبانه بوده و بیش از سیصد میزبان مختلف را چه وحشی و چه اهلی پارازیت می کند.

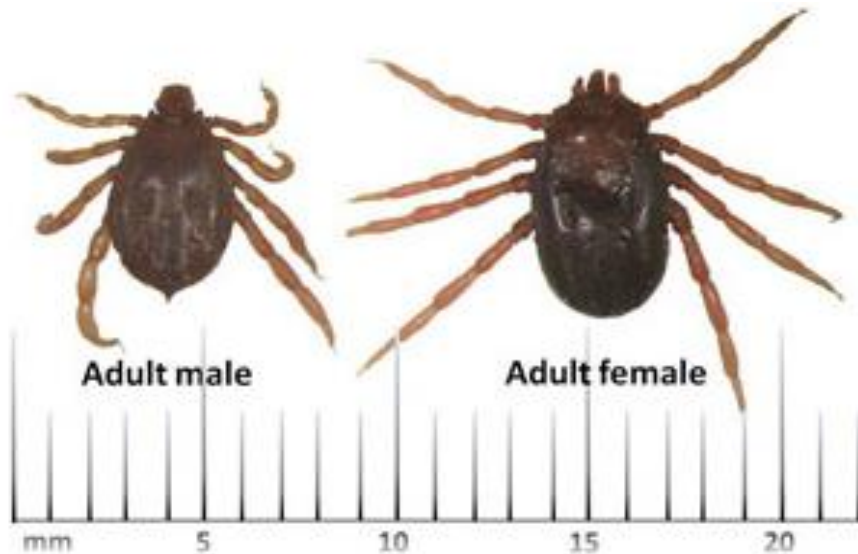
گونه دیگر از جنس *Ixodes* روی حیوانات وحشی گزارش شده است.

عفونت ویروس CCHF در این جنس تا کنون گزارش نشده است.

بوئفیلوس (Boophilus)

- ▶ این جنس دارای یک گونه *Boophilus annulatus* می باشد که از ۸ استان آذربایجان غربی، اصفهان، فارس، گلستان، گیلان، مازندران، تهران و قزوین گزارش شده است.
- ▶ هیچ آلودگی ویروسی از این جنس گزارش نشده است.

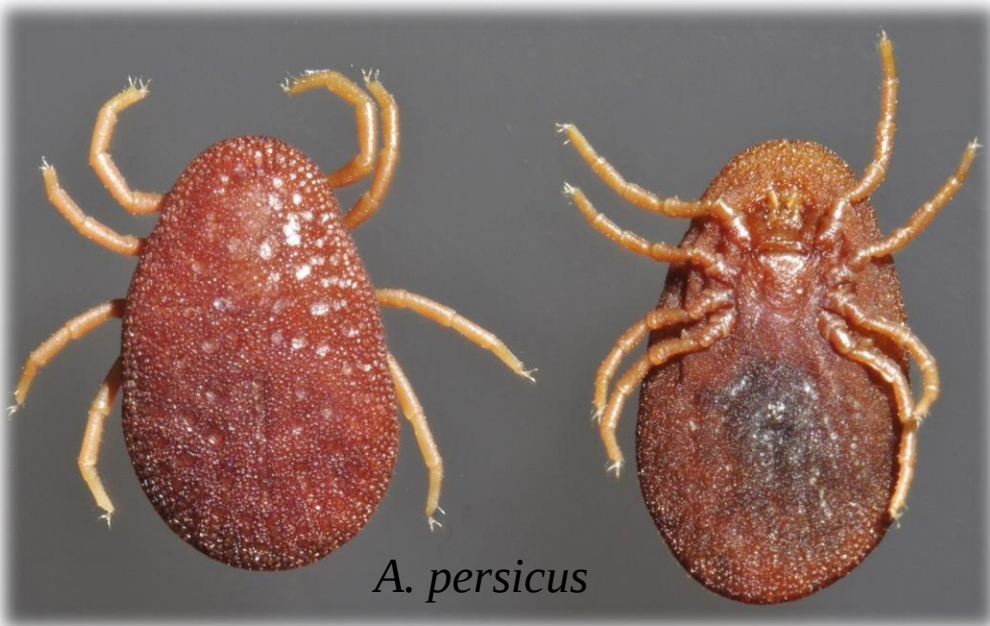

آرگاس (Argas)

این جنس شامل دو گونه *Argas persicus* و *A. reflexus* است که از ۱۵ استان گزارش شده است.

عفونت به ویروس CCHF فقط از *A. reflexus* گزارش شده است.

اخیراً گونه سومی نیز با نام *Pipistrellus pipistrellus* شناسایی شده است که می تواند خفاش ها را آلوده کند.

A. persicus

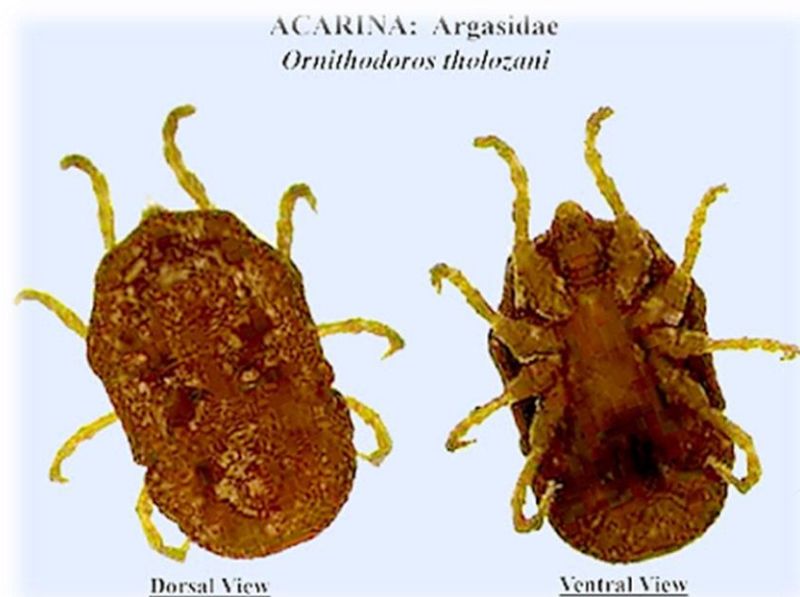
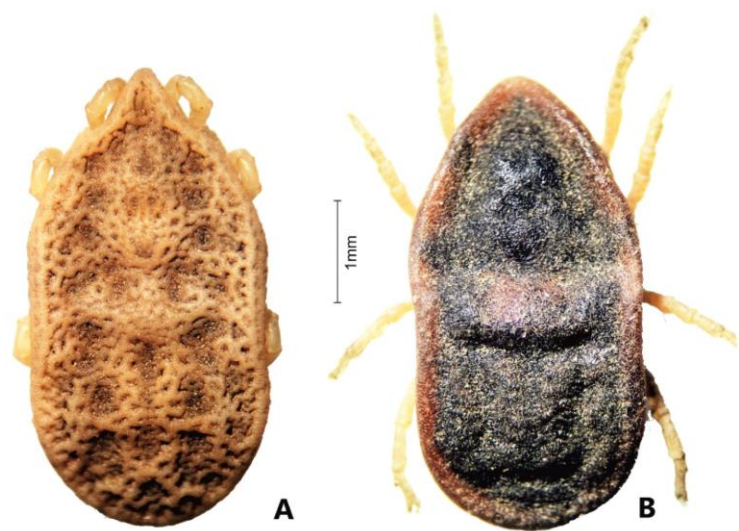

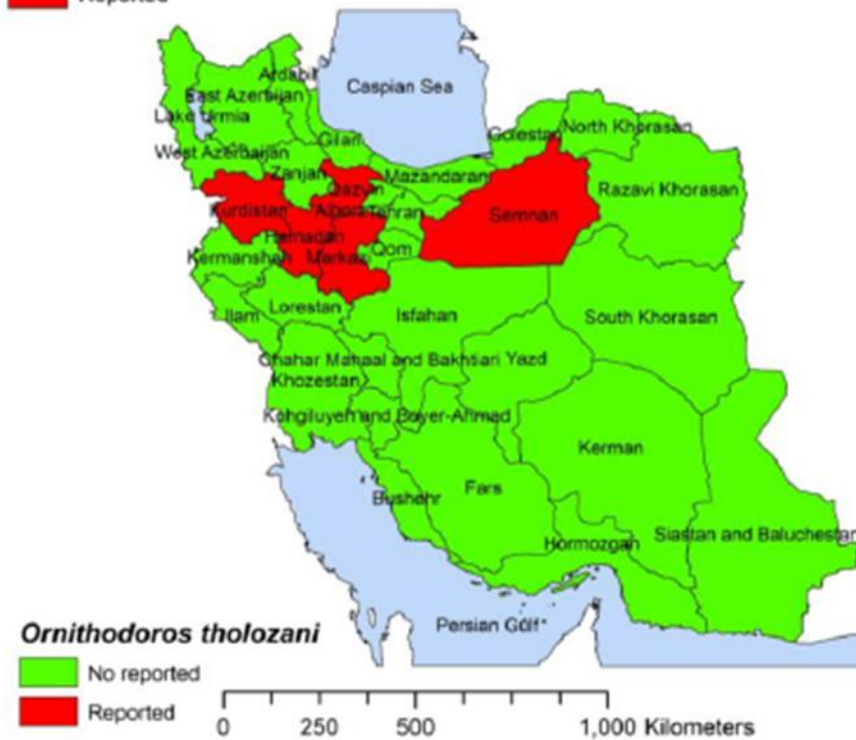
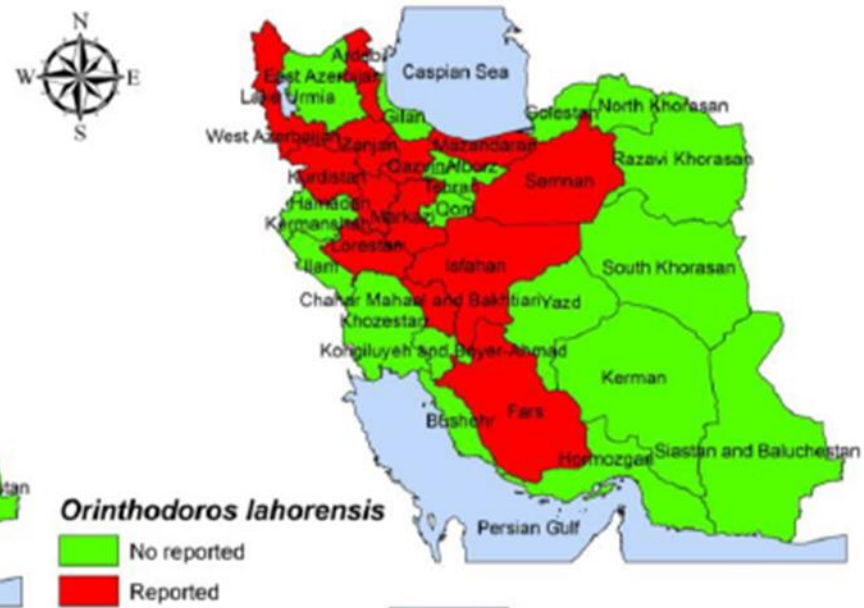
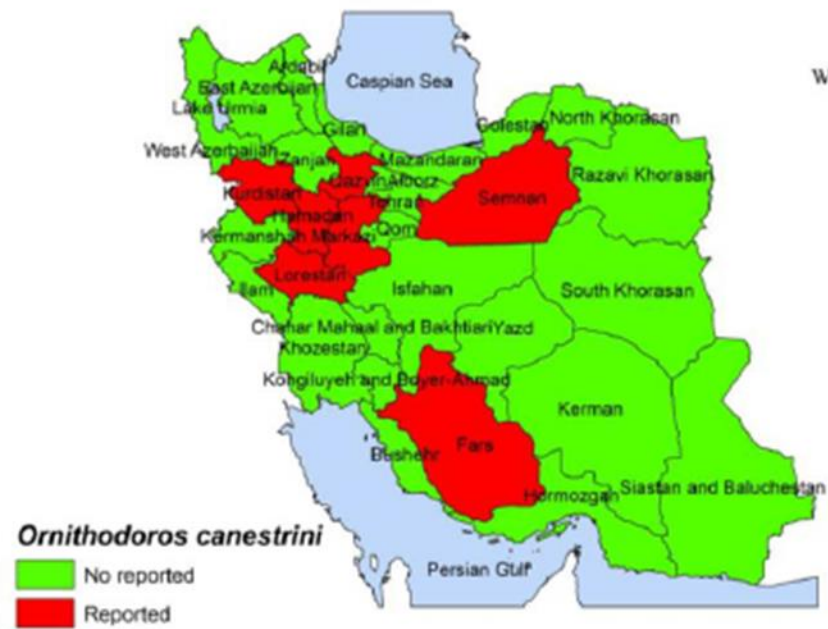
A. reflexus

اورنیتودروس (Ornithodoros)

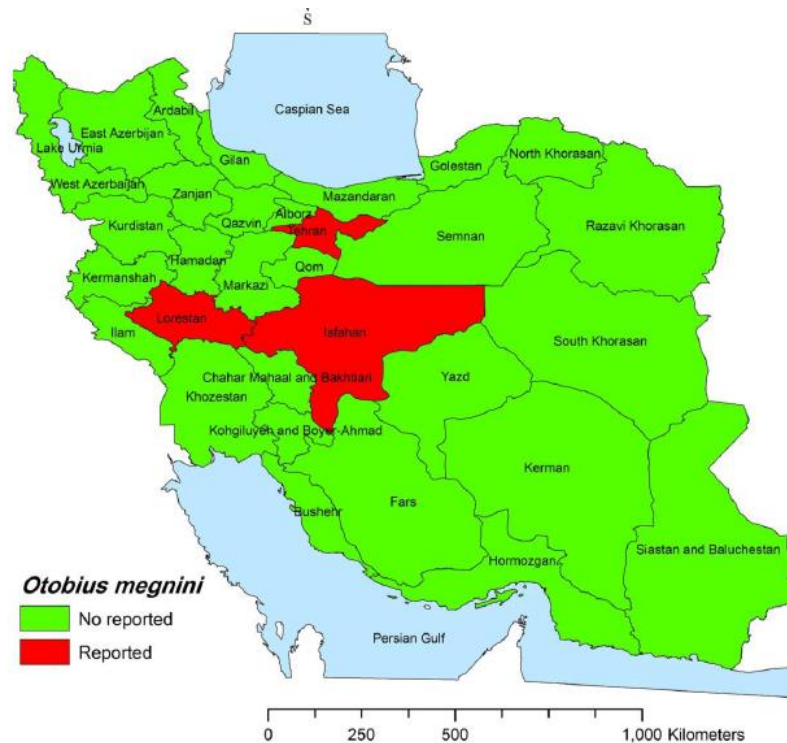
- این جنس از ۴ گونه *Ornithodoros canestrinii*, *O. lahorensis*, *O. tartakovskyi* و *O. tholozani* تشکیل شده است.
- آنها در ۱۴ استان پیدا شدند.
- در بین گونه های این جنس، عفونت ویروس CCHF تنها در *O. lahorensis* از سه استان اردبیل، آذربایجان شرقی و مازندران، که در شمال و شمال غرب ایران واقع شده اند، تشخیص داده شد.

او توبیوس (*Otobius*)

- ▶ این جنس شامل یک گونه *Otobius megnini* است که از سه استان اصفهان، لرستان و تهران گزارش شده است.
- ▶ هیچ گزارشی از عفونت به ویروس CCHF در این جنس گزارش نشده است.

[illegible][illegible]

روشهای مبارزه با کنه ها

- استفاده از دورکننده های مناسب مانند دی متیل فتالات، دی متیل کاربات، دی اتیل تولوآمید و بنزیل بنزوات
- استفاده از حشره کش ها مانند مالاتیون ۳٪، کارباریل ۵٪، دیازینون ۵٪، پروپوکسور ۱٪
- استفاده از حمام ضد کنه در دامداری های سنتی و صنعتی
- سوزاندن اماکن آلوده مانند اصطبل ها با استفاده از دستگاه شعله افکن
- استفاده از چکمه و لباسهای پوشیده در مراتع و چراگاه ها
- استفاده از مواد بیهوش کننده مانند اتر و کلروفرم برای جدا کردن کنه های چسبیده به بدن در انسان یا حیوان
- مسدود کردن درز و ترک دیوارهای منازل و اماکن نگهداری دام و طیور
- بهسازی اماکن روستایی و کاربرد مصالح ساختمانی استاندارد در ساخت منازل و اماکن پرورش دام و طیور

جمع بندی

- ▶ کنه های نرم و سخت در سراسر ایران پراکندگی دارند.
- ▶ ویروس CCHF در ایران از ۱۶ کنه سخت و نرم را گزlrش شده است.
- ▶ گونه های *H. marignatum* و *H. anatolicum* نیز در ۱۲ استان ایران آلوده بودند.
- ▶ می توان چنین نتیجه گرفت که این دو گونه ناقل اصلی ویروس CCHF در ایران هستند.
- ▶ بر اساس ناقل CCHF، اقدامات کنترلی مختلف بایستی در نواحی پرخطر که بیماری وجود دارد، انجام شود.
- ▶ اقدامات کنترل علیه کنه های دامی توسط سازمان دامپزشکی ایران از جمله استفاده از کنه کش ها در محل نگهداری حیوانات و نیز استفاده از حمام ضد کنه و یا استفاده از کنه کش ها بصورت *poure on* (در قسمت پشت دام) در محل یا روی حیوانات اهلی توصیه می شود.

Thanks